

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. vinotoka 1904.

Leto V.

Jutro.

1.
Vstaja, vstaja blede zora
tiho nad goricami;
v mirnem snu še spava gora,
mir gre nad vodicami . . .

Nad vasjo tišina vlada,
vse objema sen sladak;
lahna megla nanjo pada,
vmes pa dež prši lehak.

Smrtno-tiho je v naravi —
zemlja diha blag pokoj . . .
Le med cvetjem po planjavi
veter šepeta s seboj.

2.
Jutro vstaja nad gorami,
čarno kot mladosti sen;
žarko sonce daljni gori
vrh odeva v plašč ognjen.

Kakor morje bi ognjeno
se razlilo črezinčrez —
v solnčnih žarkih se zasveti
mračna gora, temni les.

In iz mračnih sanj priroda
vsa se hipoma zbudi;
radostno na delo novo
človek zopet pohiti.

3.
Kadar nam jutro pripelje dan,
da nad zemljo kraljuje,
tiha priroda se zbuja iz sanj,
nanjo kralj Solnce žarkov nasuje . .

Kot okrašena nevestica,
zemlja je vsa zažarela,
kot bi pri zvezdici zvezdica
čarobno v travi blestela . . .

Gori v višavi pa in nji obok
v luči krvavi blesti se;
in vsa brezkončnost okroginokrog
v žarkih bogatih žari se.

Borisov.

Gospod, ki je imel rad otroke.

Spisal Ivo Blažič.

Stefan Lukič je prodal svojo hišo in odšel v novi svet. Kupil jo je gospod, ki je imel rad otroke. Gospod Rudolf jo je dal prenoviti, lepo pobarvati in obzidati s precej visoko, kamenito ograjo. Potem sta nekega dne pripeljala dva čila, lepa vranca pohištvo, in gospod se je naselil v prenovljeni hiši. Za poslopjem se je razprostiral krasen vrt, ki ga je dal gospod lepo obdelati in posaditi z rodovitnim drevjem in raznimi cvetkami. Zadaj pri ograji je pa imel hladnico. Divja trta se je spenjala po lesenih stenah in nizki strehi, gospod je pa sedel z zadovoljnim licem na stolu za preprosto mizo, pušil iz dolge pipe in gledal, kako so pridno letale čebele iz čebelnjaka zraven hladnice in se vračale na svoj dom, na nožicah s cvetnim prahom. Časih je imel pred seboj odprto debelo knjigo. Takrat je nataknil naočnike, da je bral. Stara kuharica Reza mu je prinašala jedi v hladnico.

I.

Meta in njen sin Mirko sta nabrala v gozdu za vasjo drv in jih nesla proti domu. Počasi in previdno sta stopala po strmi poti, da noga ne izdrsne na kamenju. Posebno počasi je stopala Meta. Stara je že bila, in noge so se ji tresle pod težko butaro. Globoko je dihala, in žalostno ji je bilo pri srcu. Zdajnzdaj jo je posilil kašelj, ki se ga je le iztežka branila. Bila je starka v jeseni. Jesen je razgrnila svoj plašč po travnikih in livadah. Otožno so kimalo zadnje cvetke na planoti: venele so, in mrzli vetrovi so jim majali drobne, nežne glavice. Drevje je klanjalo žalobno svoje veje, list za listom je padal na tla. V velikih vrtincih je krožil vsak po zraku, veter se je igral z njim in ga vrtel, dokler ni priveslal v zatišno dolinico. Zapuščen in osamljen je bil gozd.

„Mamica, ali bi ne bilo dobro, če malo počijeva? Težko nesete butaro,“ pravi Mirko.

„Prav govoriš, Mirko. Tudi ti neseš težko, saj vem. Na oni zid nasloniva butari.“

Govorila je s slabotnim glasom in globoko je dihala.

Položila sta butari na zid, da se oddahneta.

Ves svet naokrog je kazal pusto lice, čeravno je nebeško solnce časih pokukalo skozi redke koprene oblakov, ki so se dolgočasno vlačili po nebesnem svodu.

Tedaj ju je srečal gospod. Dolgo, črno suknjo je imel na sebi in gorko čepico na glavi. Ni bil še tako hud mráz, saj je sijalo solnce in dajalo malo toplote, ali gospod je bil že star, zato ga je že rado zeblo. Meta in Mirko sta prijazno pozdravila gospoda, ki je obstal in ju nekaj časa gledal.

„Kako ti je pa ime, deček?“

„Gospod, Mirko so mu rekli pri krstu, tako ga imenujem tudi jaz“, je hitela Meta namesto sina.

„Ali nima več očeta?“

„Gospod, oče mu je umrl, ko je bil fant star šele tri mesece. Odtedaj sva sama. Kozo rediva, da nama daje mleka. V velikem ubožstvu živiva tja naprej.“

Mirko je ves čas gledal zvedavo gospoda. Videl ga je sicer že prej nekolikokrat, ali ni mu bil tako blizu. Premotril je dolgo sivo brado in gube na prijaznem obrazu. Gospod je stopil k njemu, ga pobožal po licu in mu rekel s prijaznim glasom:

„Pridi k meni, Mirko! Kadar hočeš, so ti odprta vrata.“

Segel je v žep in stisnil Meti v roko goldinar.

„Stotisočkrat vam plačaj Bog na tem in na onem svetu! Bog vam daj vse dobro, česar si želite.“

Gospod se je smehljal Mirkotu, ki ga je venomer gledal, in šel dalje svojo pot. Meta in Mirko sta pa zadela svoji butari in šla vesela domov.

Ko se je gospod vračal z izprehoda, je dobil na vasi kopico otrok. Igrali so se in skakali semintja, tudi vpili so nekateri in se ruvali, celo topli. Nekaj jih je bilo umazanih, kakor da so jih popustili cigani. Ko so zagledali gospoda, so utihnili in pričakovali, kaj bo zdaj. Nekateri so pobegnili kakor plahe srne, nekateri so vzeli z glave klobučke in pozdravljali, drugi so se držali kot lipovi bogovi. Gospod je stopil mednje, nekatere pobožal, se jim smehljal, jih izpraševal, kaj dela oče, mati, brat, sestra, kaj pravi gospod učitelj v šoli in take navadne stvari.

Dal je vsakemu krajcar, da so se razveselili in postali živahni.

„Pridite kaj k meni!“

„Bog plačaj, gospod! Že pridemo!“ so vpili in gledali gospoda.

II.

Drugi dan proti večeru so se otroci ohrabрили in odšli h gospodu. Med njimi je bil tudi Mirko.

„No, ali ste vendar prišli?“ je rekel gospod, ko jih je zagledal pred seboj na vrtu.

Vedel jih je povesod, jim kazal pozne cvetke in jim govoril ves čas prijetne stvari, ki so jih vsi z veseljem poslušali.

Reza je pokukala skozi vrtna vrata in vprašala gospoda, če želi česa.

„Prinesi mi gosli sem!“

Reza je slušala. Gospod je sedel v lopo. Otroci so se nabrali naokrog.

„Ali vas kaj zebe? Gremo v hišo, če vam je mráz.“

„Nič nas ne zebe, gospod. Solnce sije še precej gorko.“

Prijel je za gosli, lok je zaplesal po strunah. Tanki, sladkodoneči glasovi so pluli po vrtu tja na vas, kjer so ljudje zvedavo poslušali. Otroci so gledali in poslušali z zanimanjem in vidnim veseljem. Gospod je godel in pel obenem. Še lep in poln glas je imel, dasi je bil že star. Tako sladko je pel kot mlada deklica na vrtu. Glasovi so bili veseli, kakor da jih poje radostno srce v majniškem cvetju. Ljubko božajoč vetrič je privel in odnašal glasove črez plan tja do gozda, kjer so šepetala drevesa in pripogibala drobne veje.

„Reza, Reza!“

Reza je prihitela in vprašala gospoda, česa želi.

„Prinesi otrokom jabolk in kruha!“

„Gospod, vse boste napravili pri otrokih, če ne boste pazili. Doma naj jih rede!“

„Tiho! Stori, kar sem ti velel.“

„No, no, saj bom. Samo otrok ne morem videti; meni ne bo po gospodu nič ostalo. Vendar sem mu služila zvesto celih deset let“, si je mislila.

Prinesla je jabolk in kruha v košarici.

„Vzemite in se malo okrepčajte!“

Otroci so radi slušali in posegli po jabolkah, ki so se jim smejala iz košarice. Tudi bel kruh jim je šel v slast.

„Kam ste pa nesli krajcarje, ki sem vam jih dal včeraj?“

„Jaz sem kupil pero.“

„Jaz sem kupila svinčnik.“

„Jaz sem ga dal materi.“

Nekaj večjih fantov je molčalo in se sramovalo povedati, kje so napravili krajcarje.

„Kaj pa vi?“ jih je vprašal gospod.

„Cigaret so si kupili, sem jih videla, ko so kadili“, je zatožila deklica, Sušetova Tončka.

Zatoženci so gledali s sovražnimi pogledi kakor bi hoteli reči: „Čakaj, ti že pokažemo, ker si nas zatožila.“

„To ni lepo, Tončka, da jih tožiš. Mlad človek naj govori le, če ga kdo vpraša. Zapomni si to! Prihodnjič ne smeš več tožiti!“

„Ne bom več, gospod!“

„Vi, mladi dečki, pa si zapomnite, da ste še premajhni, da bi kadili. Škoduje vam, zdravje si kvarite s tem. Jaz sem star, kakor vidite, pa nisem mlad nikoli kadil.“

Dečki so bili osramočeni, v tla so gledali. Najrajši bi zbežali, da bi jih gospod ne videl več.

„Zdaj pa pojdimo v hišo! Pokažem vam knjige in klavir. Kaj malega utegnemo brati.“

Solnce se je bližalo zapadu, zadnji žarki so metali svojo svetlobo po vrtu. Veje so trepetale in se klanjale tihemu večeru, ki se je zbuja iz globokega sna. Tam v gozdu ima svojo palačo, kjer prespi dneve, zvečer

pa privesla na lahkih krilcih v dolino in razgrne svoj temni plašč nad travniki in logi. Pridne delavke čebele so se vračale s paše na svoj dom, da se poklonijo svoji kraljici.

Otroci so se čudili, kako čedno je vse pri gospodu! Da bi bilo pri njih doma tudi tako!

Gospod je sedel za klavir in jim nekaj zaigral. Zopet so vsi verno poslušali, ker so bili glasovi ljubki in poskočni kot studenček, ki izvira izpod mahovite skale pod širokovejnatim hrastom.

„Zdaj pa h knjigam!“

Odprl je omaro, kjer je imel veliko kopico knjig, debelih in tankih, vezanih in nevezanih. Mirko je stal tik gospoda in gledal začuden vse to bogastvo.

„Kdaj pa preberete toliko knjig, gospod? Zdi se mi, da jih ne bi prečital vse življenje“, je vprašal hrabro Mirko.

„A, ti si, Mirko!“ se je čudil gospod. „Dragi moj, priden človek kmalu prebere še toliko knjig.“

Vzel je iz omare drobno knjižico. Bil je mladinski list. Odprl je nekje v sredi, podal knjigo Mirkotu, pokazal s prstom, kje naj bere. Mirko je stopil v sredo sobe, otroci okrog njega, gospod je sedel na zofo. Mirko je bral razločno, ne prehitro in ne prepočasi, da so ga vsi umeli.

„Dobro, prav dobro! Jako me veseli“, je hvalil gospod Mirkota.

Brali so še drugi, a z nikomer ni bil gospod tako zadovoljen kakor z Mirkotom.

„Kdo mi našteje vse evropske države?“

Naštevali so in se trudili. Nihče ni povedal vseh. Ta je izpustil Srbijo, oni Bolgarijo, tretji Švedijo. Mirko je pričel na jugu in povedal gladko vse, kakor bi molil očenaš.

„Jé svoje življenje in pije svojo kri; kaj je to? Ugibajte!“

Ugibali so in se skoraj jezili, ker niso zadeli.

„Luč bo menda, kaj, gospod?“ je rekel Mirko.

„Uganil“, je odgovoril gospod, in zadovoljnost mu je bilo brati na obrazu. Segel je v žep in prinesel iz njega goldinar.

„Nesi ga materi, da ve, kako si priden.“

Pogladil mu je lase in ga pobožal po licu.

„Za nocoj naj bo dovolj! Pa pridite še drugič!“

Otroci so odšli. Nekateri so gledali Mirkota po strani in so mu bili nevoščljivi. Ta se je pa držal skromno kakor da zna najmanj med vsemi.

Gospod je gledal za njimi, si mencial roke in govoril sam s seboj:

„Iz tega fanta bo še nekaj. Gospoda učitelja moram vprašati, kako je z njim v šoli.“

III.

Prišli so Vsi svetniki. Počasi so se vlekli dnevi, čeravno so se vedno krajšali. Mrzli vetrovi so veli od severne strani, da so stari možje oblekli kožuhe in s strahom čakali tete zime. Drevesa so stala gola, žalostna in zapuščena. Zavel je veter, in veje so se sklonile, ker so se bale siloviteža,

ki divja okrog nas kot hud sovražnik. Vahčarji so ogrnili kolikor mogoče več obleke, da jih ne bi zeblo, ko bodo brali po hišah orehe, kostanj, jabolka, koruzo in hlebčke. Po vasi so hodili in se prepirali, če je dala hišna gospodinja enemu malo več kot drugemu.

Blato je ležalo po kolovozni poti. Prejšnje dni je deževalo, kakor bi lil iz škafe. Šli so ali tudi tekali drug za drugim, blato jim je umazalo obuvale in oškropilo obleko. Mirko je šel zadnji, počasi je stopal, da ne bi umazal obleke.

Pri gospodu so dobili vsega dosti: jabolk, hlebčkov, orehov. Mirko je dobil lepe, nove črevlje za zimo.

„Kaj si dobil? Kaj ti je dal gospod?“ so ga izpraševali in silili vanj.

„Črevlje mi je dal. Bog mu vrni!“

„Kaži, kaži!“ je klical Šimnov Jakec.

Mirko je pokazal, Jakec mu jih je zgrabil s sovražnimi prsti, jih nekoliko ogledal, nato pa jel bežati z njimi po vasi.

„Daj jih nazaj! Meni jih je dal gospod“, je prosil Mirko.

„Ne, ne!“ je vpil Jakec.

Kmet je prišel po vasi in ustavil Jakca. Ko je izpoznal tatu, mu je velel, naj vrne črevlje. Jakec jih je zagnal v blato, da so se popolnoma umazali.

Gospod je prišel na mesto in zažugal Jakcu:

„Nikoli več k meni! Najgrša je nevoščljivost.“

Na Vseh vernih duš dan so obiskovali ljudje grobove svojih dragih pokojnikov. Vaško pokopališče je bilo polno ljudi. Mrzlo je bilo, stiskali so se v svoja gorka oblačila.

Tudi Meta in Mirko sta prišla na grob svojega moža, oziroma očeta. Gorke solze so tekale Meti; pokleknila je ob grobu in molila dolgo goreče in vdano. Molek ji je zlezal izmed prstov, ki so bili prezeblji, kašelj jo je posilil zdajinzdaj. Mrzel veter je pihal in pripogibal otožne vrbe žalujke, tuintam je samevala kaka cipresa, in veje so se ji tresle in trepetale. Lučce so gorele naokrog, veter jih je ugašal. Meta je varovala edino svečico. Mraz ji je silil skozi tanka oblačila. Vendar se ji je zdelo, da je tu prijetno kakor v prvih pomladnih dneh, ko se prebudi priroda in obleče lepo, svežo obleko. Zdelo se ji je, kakor da pojo angelci in trobentajo s svečanim glasom, da jih je slišati od vzhoda do zahoda. Mižala je, ustnice so se hitro premikale, prsti so štelili jagode na molku. In zdelo se ji je, da se ji bliža mož, oblečen v črno obleko, s križcem v roki. Iz neznane daljave prihaja, pusta ravan je pred njim, za njim pa rodovitno polje s cvetočim drevjem in svežimi studenci. Vablljivo izteza proti nji roke: „Pridi k meni, draga žena! Glej, že dolgo te čakam. Za mano je veselje, krasni vrtovi in bajni logi. Tja pojdeš z menoj. Pridi, pridi!“ Prav tik nje je stopil in jo prijel za roko. „Pojdi!“

Mirko jo je prijel za roko in pošepetal tiho: „Mama, gospod gre z gospodom učiteljem.“

Meta se je zdramila in začudeno zrla okrog sebe. „Mirko, umrla bom. Čutim, da bom kmalu šla za očetom.“

„Ne boste ne, mama!“

„Ne, Mirko! Zaradi tebe ne smem. To so bile le sanje.“

Gospod in gospod učitelj sta pristopila. Gospod je pogladil Mirkota po glavi. „Gospod učitelj te je jako vesel, Mirko! Tudi meni delaš veselje. Kaj pa je z vami, mamica?“

Pogledala ga je z rosnimi očmi. Gospod je videl, da Meta ne bo več dolgo delala ljudem nadleže.

„Stotisočkrat Bog plačaj za vse, gospod, kar ste mi storili dobrega.“

„Ali še ne greste domov? Pozno je že.“

„Pojdem, pojdem“, je odgovorila s slabotnim glasom.

Počasi je šla domov. Mirko je stopal poleg nje in je bil žalosten, ker je bila mamica tako slabotna. Metina hoja že ni bila več gotova. Težko in z naporom je prišla domov.

„Slabo mi je, leči moram“, je rekla.

Legla je, mraz jo je tresel. Mirko je bil v strahu za njo. Kaj bo, če mu umre! Kdo bo skrbel zanj? Težke misli so mu legle na dušo.

Meti se je pa zopet zdelo, da prihaja iz daljave mož, da jo kliče in vabi: „Pridi, pridi!“

Drugi dan je bila jako slaba. Mirko je šel povedat gospodu, ki je takoj prišel k nji.

„Po zdravnika pošljem, morda vam pomore.“

Po zdravnika je poslal gospod in po gospoda župnika. Zadnji jo je lepo pripravil za večnost, prvi ji ni mogel več pomoči. Smrt jo je rešila trpljenja.

Čez tri dni je namreč izdihnila. Mirka je izročila v skrbne roke gospoda Rudolfa.

In zapeli so zvonovi žalostno, milobni so bili njih glasovi in proseči in ihteči.

Drugi dan nato so pokopali Meto. Ni bilo posebno veliko ljudi, ker je bila ubožna. Gospod je šel za njo s sklonjeno glavo in poslušal skrivnostne, otožne psalme, ki jih je pel duhovnik. Tudi njega poneso nekoč štirje možje, in potem pride večnost . . .

Zagreblji so jo. Mirko je ostal dolgo na pokopališču, klečal ob gomili in pretakal gorke solze. Saj leži v grobu njegova mati.

Gospod je stal ob zidu in čakal, kdaj se izjoče Mirko. Opazoval je tudi dečka, ki je stal nedaleč za drevsom. Zdaj stopa k Mirkotu. Izpoznal ga je. Bil je Šimnov Jakec.

„No, ali se še nisi najokal? Je li to možko, tako delajo babe“, je dejal in se smejal.

„Pusti me!“

„Kam pojdeš zdaj? Zdaj si berač. Ali pojdeš k nam za pastirja?“

„Pusti me!“ je prosil Mirko z jokavim glasom.

„Proč, lump! Glej, kaj bo iz tebe? Kakor si boš postlal, tako boš spal na stare dni.“

Ko je Jakec zagledal gospoda, je obrnil hrbet in odšel.

„Kaj vam mari!“

Gospod je pristopil, prijel Mirka za roko in ga odvedel na svoj dom.

IV.

Pri gospodu Rudolfu se je Mirkotu dobro godilo. Ni trpel pomanjkanja kakor prej pri ljubi mamiči doma. Gospod ga je imel rad in je skrbel zanj kot za svojega sina.

„Svojih nimam. Komu naj dam, če ne tebi?“

Mirko je delal gospodu veliko veselje. Priden je bil v šoli in zapomnil si je vsako stvar, ki mu jo je povedal gospod.

„Profesor boš nekdan, kakor sem bil jaz“, mu je rekel večkrat.

Prišla je mrzla zima. Če je bil lep dan, je stopil Mirko z gospodom na vrt. In prišli so tudi drugi otroci in se igrali. Kepali so se, še gospod jim je časih pomagal. Danes so postavili velikega sneženega moža. Veselo skakajo okrog njega in se smejejo in ga kepajo. Tudi Mirko meče sneg vanj.

Na visoki ograji se je pojavila postava in vrgla debelo kepo snega proti Mirkotu, ki se je k sreči še o pravem času umaknil:

„Kdo meče?“ so vpili otroci.

„Zakaj ga ne zadenem“, je zavpil Šimnov Jakec in skočil z ograje na tla in bežal po vasi domov. Divjo jezo je kahal nad Mirkotom. Nevoščljiv mu je bil. Ni ga mogel videti srečnega.

„Tako mlad, pa tako hudoben! Kaj šele bo?“ je govoril gospod sam s seboj. „Vse moje poizkušnje, da bi ga poboljšal, so bile zaman. Niti z voljno niti z ostro besedo ne opravi ničesar pri njem. Šolo opušča in pase lenobo.“

Prišla je pomlad z veselim licem in poletje z vročino in jesen z bogastvom. In takrat je odšel Mirko v mesto v šole. Gospod pa je imel doma še vedno rad otroke. Dajal jim je jabolk, kruha, knjig. Igral je večkrat na gosli in klavir, da so ga otroci z veseljem poslušali. Vesel je bil tudi sam, vsi so ga imeli radi.

V.

Bilo je mnogo let pozneje. Gospod, ki je imel rad otroke, je že davno ležal pod zemljo.

Popoldne je bilo. Profesor Mirko je sedel v svoji sobi, v oni sobi, v kateri je nekdan sedel gospod Rudolf. Pred njim je ležala knjiga. Prav pridno je bral iz nje. Kar začuje trkanje.

„Noter!“

V sobo stopi raztrgan mož in ga prosi, naj mu da kaj za žganje. S pijanim glasom je govoril mož.

Mirko je izpoznal v njem — Jakca.

„Žganja ne smeš piti; škoduje ti.“

„Koristi mi, koristi! Tako me pogreje po žilah, gospod.“

„Za žganje ne dam nič. Če boš za kaj drugega potreboval, pridi! Z Bogom!“

Klel je in ostavil sobo.

Profesor Mirko pa se je zamislil v davne dni.

Murček — morilec.

Žalostna povest.

Po travniku je šla Marička,
ker punčka ji zbolela je,
pa si sirota izprehoda
in solnčka zaželela je.

Za njo pa Murček trdosrčni
peté je brusil: »Hav, hav, hav!«
Na zadnji se je spenjal nogi,
da punčko zgrabi za rokav.

Srepó ga zrla je Marička:
»Ne bodi siten, Murček ti!«
A psiček zarenči in punčki
zobé kar v krilce zasadi.

Maričko solze so polile,
hotela punčko je nazaj,
a Murček jo je vlekel k
sebi —
ej, to vam bil je dirindaj!

Marička k sebi — Murček
k sebi,
pa psiček je močnejši bil,
iztrgal punčko je iz rok ji
in z njo k potoku je drvil.

*Domov je deklica hitela,
prosila sestrico lepó:
»O, reši mi nesrečno punčko,
da se ne potopi v vodó!«*

*In sestrice, sočutja polna,
vsa v strahu brž ostavi dom;
a punčke ni . . . Na moč zakliče:
»Pogoltnil jo je morski som!«*

Modest.

Volk na solinah.

Spisal Ivo.

V davnem času so redili več ovac, a bilo je tudi več volkov kot danes. Ovcam so poleti potresali ob določenem času na kaki ravnici v zato pripravljene jamice soli, da so se rajše pasle in bolj molzle. Ovca pa je na sol, kar čebela na med. Ako se je tedaj priplazil potuhnjeni volk, je prav lahko prijel in odnesel s solin tudi on svoj delež — ovčje pečenke.

A huje se mu je godilo pozimi, ko so bivale ovce na toplem in varnem v hlevu, preskrbljene s soljo in z vsem potrebnim. Volk je moral daleč naokolo iztikati za hrano, pa je največkrat iztaknil — še bolj lačnega tovariša. Grozno sta tulila in naznanjala svojo stisko.

Dostikrat je v tem času tulil volk tudi na solinah in se z žalostnimi glasovi spominjal boljših časov. Ljudje so pa govorili, na gorkem poslušajoč gladne volkove: „Ali jim kaj pomaga, ako sedaj lačni obiskujejo kraje, kjer se jim je nekdanj godilo dobro?“

Sosedov in naš.

Spisal Samko Cvetkov Marin.

er so imeli sosedomi psa za čuvaja, pri nas pa bolj za zabavo, je obiskoval naš sosedovega in mu drugoval na straži. Brezdvomno bi bil tudi sosedom obiskal našega, ali siromak ni mogel, ker je bil priklenjen na dolgi verigi . . . O, ti presneta veriga nadležna, ki si kradla prostost veseli živali! Sosedom Rjavec je bil kosmat in je imel košat rep, naš pa je bil gladke dlake in dolgega gobca. — Naš je bil posebno dober na lovu, ker je tekal jako hitro in je naglo izvohal divjačino . . . Ko je oče prišel z njim z lova, je tekel takoj k sosedu in je menda pripovedoval Rjavcu o lovskih doživljajih. Večkrat sta namreč pričela veselo lajanje, ki se je razlegalo daleč v belo polje in zelene travnike tam koncem vasi. —

Naš Murko je znal hoditi tudi samo po zadnjih nogah — po človeško — in pokazal je svojo izurjenost v slučaju posebno dobre volje Rjavcu in ga zabaval na ta način. Ko se je naveličal hoje po dveh, je nekolikokrat skočil črez ograjo, časih celo črez Rjavčevo kočo, potem pa legel pred začudenega soseda: zadnji nogi skupaj, sprednji iztegnjeni naprej, med njima pa glavo . . . Ležal je pred sosedom in ga gledal tako zavedljivo in vablivo, da je čuvaj zalajal žalostno in pobegnil v kočo. Naš bi bil namreč srčno rad, da se poigrata skupaj, ali ubogi Rjavec — kako se bo igral, ker ga tišči za vratom usnjen ovratnik in ga priklepa težka veriga na leseno domovanje. Težko je bilo Rjavcu in zato je pobegnil v kočo in pomolil zdajpazdaj samo glavo ven.

„Oh, ti mrcina pasja, kako bi rada bila svobodna!“ je časih rekla soseda. „Kaj pa misliš, Rjavec? Glej ga, kdo pa bo stražil dom?“

Rjavec je preslišal take besede in je položil ušesa po sebi in cvilil. Ni ga zanimala prostorna koča ob plotu, in senca dreves ni utešila njegovega hrepenenja: vleklo ga je na solnčno polje in z žarki posute ravnine tam za vasio, tja do gore in dalje za deveto goro — brez konca, brez mej — vedno dalje, oproščen verig . . . Ob takem premišljevanju se je zaganjal Rjavec od koče in hotel pretrgati verigo. Ali veriga je držala z železnimi rokami, in usnjeni ovratnik ga je hudo prijel za vrat: „Stoj, kam pa? — Ne! Danes in jutri še ne!“

Take poizkuse je opazoval naš Murko in je pobesil glavo k tlom in cvilil pritajeno, saj bi srčno rad pomagal.

Mlada kri poskoči tako rada, in kdo bi se čudil Murku in Rjavcu, da sta bila istih misli: črez drn in strn, vedno naprej in proti večeru, pozno ob svitu zvezd — nazaj, domov . . . Ali ker so se ponesrečili vsi poizkusi, se je Rjavček razžalostil in niso mu bile v zabavo šale in priučene umetnosti Murkove. Legel je pred kočo, pomolil jezik iz gobca in pasel dolgčas in se potil od vročine.

Tako so minili dnevi in tedni, in Rjavec ni zalajal. Opazil je to sosedov sin Janko, in obšla ga je žalostna misel, da je Rjavec bolan. Da bi ga razvedril, mu je odpel ovratnik.

Hop!

Rjavec je bil na našem vrtu ko blisk, in Murko je opazil prostost sosedovo . . . Ležal je pod klopjo, ki je bila pri vratih in je skočil pokonci, ko je zagledal tovariša.

Premišljala nista niti en trenutek in nista iskala smeri pota, ampak zapodila sta se po cesti čez vas na polje, odtod na travnike in dalje v gozd . . .

„Mrcine pasje, kako tlačijo žito!“ Tupatam se je kdo zahudil in gledal za veselima živalima.

Na sredi gozda je bila trata, kjer sva sedela s sosedovim Jankom, ko sta pridrvila psa. Z Jankom sva krpala papirnatega zmaja. Ponesrečil se je nama na smreki in toliko, da se ni raztrgal do neporabnosti. Jankovi umetnosti v plezanju je imel zahvaliti svojo rešitev . . . Zakrpala sva ga ravno, ko sta pridrvila Murko in Rjavec in naju izpoznala in pritekla k nama.

Prišla sta ravno k nesreči v tistem trenutku, zakaj v veselju nista pazila, kam jima stopa noga in po čem stopata: zmaja sta raztrgala popolnoma. Konec je bil zabavi z zmajem, in Janko je malone jokal . . .

„Murko! Tà-tà!“

Murko ni slišal na prvi mah. Zato sem poklical še enkrat: „Murko! Tà-tà!“ Pritekel je in se spel po meni.

„Služi! — Pozor!“

Murko se je postavil na zadnji nogi in je sedel. Rjavec je skakal okolo njega in lajal.

„Dobro! . . . Pet kozolcev! — Naprej!“

Murko je napravil pet kozolcev, Janko je imel od smeha solzne oči . . .

„Dosti! . . . Kako spi pijanec?“

Murko je iztegnil prednji nogi predse, vtaknil mednje glavo ter zamižal.

„Izvrstno! — Ples!“ Zaigral sem na ustne orglice, Murko pa se je postavil na zadnje noge in plesal po travi. Za Janka ne bi moglo biti boljše zabave, zlasti ker je Rjavec vedno motil Murka v izvajanju, tako da sta se zaplela časih prav čudno.

„Koliko si si moral prizadevati, da si ga izučil“, je rekel Janko na poti domov.

„Da, prijatelj, mnogo je bilo truda, da me sedaj zabava tako izvrstno.“

„Gotovo ga ne bi prodal . . .“

„Prav gotovo ne — dolgočasil bi se brez njega.“

Tako sem razlagal Janku in mu povedal, da se priučil takim umetnostim le mlad pes.

Prišla sva že do prvih hiš, in od potoka je prihajal bolesten krik. Tekla sva in videla toniti otroka: globoka voda in otrok majhen — gotova smrt.

„Tà, Murko, tà-tà!“ Pritekel je, in pokazal sem mu otroka; planil je v tolmun in privlekel otroka h kraju . . . Malo je bilo življenja v otroku, ali posrečilo se je večjemu zdravniku razplamteti zadnjo iskro življenja, in mati je vzela obujenega otroka v ljubeče roke . . .

Sedaj je hvalila vsa vas našega Murka, Murko pa je tekel domov, se otresel vode in zalajal nad mesecem, ki je posijal krvav izza hriba.

* * *

Tiste počitnice se mi je torej priljubil Murko tako, da bi ga ne dal za nobeno ceno od hiše. Prosim, kdo bi se rad ločil od take živali? Ali veste tisto basen o ovci in psu? Ako ne veste, berite jo! — Z Murkom sem hodil na izprehod in jemal s seboj sosedovega Janka in mu pripovedoval pravljice in bajke.

Ali sreča mine časih tako nepričakovano, da ni niti časa misliti, zakaj se je dogodilo tako. Nepričakovani gost pride, in naše srce objame otožnost . . .

Menda je bilo popoldne v četrtek, ko sva šla z Jankom na izprehod v tisti gozd, kjer sta nama psa raztrgala zmaja . . . Pozdravilo je naju jesensko cvetje, in škrjanček, poslednji mogoče, je pel visoko nad nama odhodnico. Ko sva prišla v gozd, je tupatam zašumelo odpadlo listje in se razdrobilo pod nogo. Murko in Rjavec sta se izgubila daleč v gozd, in naposled se je izgubil poslednji odmev glasnega lajanja.

Sedla sva na posekano drevo ob robu gozda in gledala na polje, kjer so spravljali v kozelce jesensko žito: ajdo. Zašumelo je v vrhovih dreves, in črni vran je zletel črez polje in zakrakal otožno, jesensko. Časih pa je zašumelo v gozdu, kakor bi kdo šel po suhem dračju — morda je šel zajec s plašnim korakom za najinim hrbtom; a meni se je zdelo, da gre angel in usniva drevesa, ki so šuštelà in venela. Zaspal sem skoraj in prebudil sem se prestrašen, ker je pridrvil Rjavec pred naju . . . Zasopel je in me vlekel za rokav. Radoveden, kaj je, sem šel za njim . . . Šli smo globoko v gozd, in naposled sem slišal žalostno lajanje . . . Tako je lajal Murko. Hodil sem hitreje in našel Murka ujetega v past, kakor jih nastavlja jo tatinski lovci: zadnji dve nogi je imel v pasti in ni mogel dalje in ga je bolelo. Rešil sem ga pasti, ali hoditi ni mogel in je žalostno gledal name . . .

Žalostno mi je bilo, ko sem nesel Murka na rami. Rjavec je hodil zadaj s povešeno glavo in ni lajal.

Murko je poginil od bolečin, in nam je bilo žal po njem . . . Rjavec je tulil zategnjeno in je gledal k nam. Odvezali ga niso več.

Črez nekaj dni potem sem odšel v mesto in nisem pozabil zveste živali.

En sam pogled

Spisal Ivo Trošt.

ri Lipovčevih je vsako leto Martinovo nedeljo opoldne prigala na mizo tolsta gos. Povabili so bližnje sorodnike, napekli potic, štrukljev in boljšega kruha ter pokušali, katero vino je boljše: lanski ali letošnji pridelek. Tudi Lipovčev Pavlek je sedel mirno za mizo, srebal juho z leseno žlico iz torilca ter se moško oziral po odličnih povabljenicah in pri tem poslu ni zabil primerno upoštevati tudi samega sebe, češ, jaz sem tudi med njimi, sem že velik. Tisto jesen — malo prej — so mu obuli prve hlačice, in to, prosim, morate priznati vsi, je že odločen znak, da je Pavlek dečko, kakor ga nima enakega Lipovčeva hiša. Pa so tudi vsi ponosni nanj, kakor se on ponaša z novimi hlačami in pa s tem, da je že štet med odrasle.

Prej nego je prijadrala na Lipovčevo mizo gos, se je Pavlek že naužil božjih daril skoro več kot za prvo potrebo; seveda ko je bilo toliko in tako slastnih založajev, ki se ne ponujajo vsak dan, niti ne ob žetvi ali ob košnji. Martinova nedelja je nekaj posebnega v pratiki in tudi v Lipovčevi hiši.

Pride slednjič tudi goska, opremljena z raznimi solatami in omakami. Glavo ji je mati položila pod desno perutnico, kakor da spi, in noge je imela skrčene pod rep, iz njene izpraznjene notranjščine je pa Pavleka prav ljubeznivo gledal — pečen kostanj.

Toda Pavlek se je spomnil v tem trenutku nekaj čisto drugačnega.

„Mama, mama,“ vpraša naglo in potolče z žlico po torilcu, da je zapopotalo kakor raglja na Veliki petek, „mama, ali je to tista goska?“ Vsi ga pogledajo in z nasmehom na licih povprašajo radovedno: „Katera, Pavlek?“

„I tista — saj veste, ki mi je očitala, da sem neroden.“

„Pa kdaj, kdaj, sinko?“ vpraša tudi oče Lipovec.

„Tistikrat, ko me je pogledala tako — saj veste — kako se pogleda — kakor da bi rekel: O, kako si neroden!“

Pavlekova mati se je domislila, kdaj bi bila utegnila goska tako „nerodno“ pogledati dečka in pripovedovala vso dogodbico, dočim je oče Lipovec razdelil žival na kosce in jih porazložil po potrebi in dostojnosti povabljenih gostov. Tudi Pavlek je prejel svoj delež in ga marljivo obkladal s pečenim kostanjem; pil je pa iz posebnega sodca — vodo hruševih in jabolčnih krehljcev ter moško trkal s sorodniki, ki jim je vince razvezalo glasove in jezike.

Materina povest o razmerju med Pavlekom in zgovorno gosko se je pa začejala blizu tam, kjer je začel Pavlek biti velik v prvih hlačicah in močan, seveda le z očmi in jezikom.

Kakor vsako leto se je stvar tako zasukala pri Lipovčevih, da so imeli na jesen lepe mlade pujske. O, koliko veselja je užil z njimi Pavlek! Kar zdržema dopoldne in popoldne bi bil rad poleg njih v hlevu. Ali starka je bila huda, in ko bi se dečko le približal kateremu izmed mladih štrukeljčkov s koničastim rilčkom in mokrotnim očesom, bi ga obgrizel do škode.

Že tisto nedeljo, ko je Pavlek šel prvič z očetom v novih hlačicah v cerkev, je hotel pokazati svoj napredek tudi ščetinastim prijateljčkom v svinjaku. Hotel jim je sam nesti opoldne jest, pa mu niso pustili, opozarjaje ga, da se lahko umažejo hlače, ki potem nikakor ne bodo več nove. Resnico te trditve je sicer moral priznati tudi Pavlek, dasi bi bil šel jako rad izkazat pujskom svojo ljubav v novi opravi. O, da bi pa oblekel one stare, predelane hlače, nekdanj lastnino svojega odraslega brata, kakor so mu bile pripravljene za vsakdanjo nošo, tega ne; tako se Pavlek danes ne poniža, ker je nedelja: ves dan mora biti nov, prav nov.

Tako se je zgodilo, da so ga občudovale samo goske na dvorišču.

Ponedeljek dopoldne je bil pa materi vedno za petami. Celo gosi na dvorišču so se radovedno ozirale za njim kakor bi se povpraševale med seboj: Kaj neki prosi Pavlek mater danes vse dopoldne? — No, zaželeni ura pride, kakor pride vse na vrsto na svetu, kar še ni prišlo. Pavlek je moško korakal z obilnim loncem pred seboj proti svinjakom. O, te prebite gosi! Te bi bile rade videle, kaj nese dečko pujskom za priboljšek. Nesel je sicer mleko z nekoliko kosci starega, razmočenega kruha in zmečkanega krompirja, toda povej gosem, tistim neumnim živalim, kaj, če jim moreš, ko ne razumejo našega jezika! Kar s kljuni so mu silile v lonec, dasi jih je, podil s silo stran, brcal in kričal na pomoč. Celo iz bližnjega potoka se je dvignila ena in hitela na pomoč svojim tovarišicama. Pavlek je nesel, nesel, se izpodtaknil in — padel. Pavlek se je sicer tudi kmalu pobral jokaje s tal, a lonec se ni: bil je v koscih, in mleko se je razcedilo po dvorišču, in kosci kruha s krompirjem so se razleteli na vse vetrove. Najbližja goska je hitela pobirat kosce, njena soseda je pa ponosno dvignila glavo in obrnila oko za Pavlekom, ki je jokal v hišo, kakor bih otela reči: „Ej, tak dečko, pa tako nespreten!“ Ta pogled si je zapomnil Pavlek bolj živo kot vsa materina očitanja zaradi razbitega piskra in razlite hrane.

Ko mu je mati pritrdila, da so zaklali za Martinovo nedeljo prav tisto gosko, ki je bila zasmehovalka njegove nespretnosti, je Pavlek zopet zaro-potal z žlico po torilcu, odložil oglodano kost in rekel počasi: „Če je tista, očka, prosim še en košček!“

Za en sam pogled — tolika osveta!

Boj z muhami.

Spisal *Fran Voglár.*

Moj, ljubi Miško, srček ti moj, ali te zopet premaguje zaspanček?“ je smehljajoče pokarala mati najmlajšega, komaj pet let starega sinka. Skrbna mati se je trudila, da bi zdramila kimajočega omagovalca, sedečega na nizkem stolcu zraven nje. Toda materin trud je bil kratkomalo brezuspešen. Vzela ga je v naročje ter ga božala in poljubljala. Ali Miško se je malo zmenil za materino ljubezen in bi se najrajši dvignil v sanjave višave.

Nekaj časa je prav verno poslušal zanimivo pripovedovanje starega očeta, ki je z živo besedo slikal soparnega nedeljskega popoldne v hladni senci pred hišo različne dogodljaje iz svojega življenja. Miškovi bratci in sestrice so še vsi z vidnim zanimanjem kar z odprtimi usti poslušali govor. Kako lepo je bilo videti te mlade poslušalce, ki so tako mirno sedeli okolo deda in zvesto gledali v njegov čestitljivi obraz! Le Miško se je izneveril in ni ostal mož-beseda, dasiravno je prej vsem, tudi staremu očetu svečano obljubil, da bo ponovil vse, kar bo povedal ded. Toda glej ga paglavca! Ko je ded z vidnim razburjenjem ognjevito pripovedoval, kako so mu švigale okolo ušes kroglice v italijanski vojski leta 1866. in je navduševal mlade potomce, naj bodo zvesti narodu in domovini, kadar ju bo treba braniti, je Miško že kimal in se globoko priklanjal. S svojim odločnim prikimovanjem je menda obljubljal, da se bo zvesto ravnal po besedah starega očeta. Kmalu potem je pustil vse na cedilu. Začel je prav neustrašeno smrčati. Odločno so zahtevali Miškovi bratci, naj se Miško odstrani, da ne bo s svojim smrčanjem motil nadaljnega zanimivega pripovedovanja starega očeta o dogodkih italijanske vojske, kar so poslušali otroci najrajši. Mati se je vdala opravičeni zahtevi mladih odločnežev in je ponesla onemoglega Miška v sobo na posteljo — spat.

Spotoma se je Miško toliko prebudil, da se je zavedel, kaj se godi z njim. Takoj je pogodil, kam ga nese mati. Pogledal ji je ljubeznivo, dasiravno z zaspanim očesom, v obraz kakor bi hotel prositi nečesa. Mati ga je dobro poznala in takoj vedela, da njen sinko želi nečesa.

„Kaj ne, Miško, truden si, rad bi spal?“ vpraša mati, prestopivši prag.

„Rad bi spal, toda bojim se, da zopet ne bom mogel,“ je s strahom odgovoril sinko.

„Ali se česa bojiš? Saj te ne bodo vzeli cigani, ne, Miško, kakor te je zadnjič strašila sosedova Lenčka. Cigani jemljejo le poredne otroke,“ je tolažila mati napol spečega ljubljenca.

„Kaj cigani, teh se ne bojim, oni imajo že dovolj otrok, še preveč, kaj bodo potem še z menoj,“ se je junaško odrezal dremajoči Miško. Sicer pa je naš Ivanček zadnjič ves dan vpil, da sem se tudi jaz naučil:

Zbežimo, stecimo,
cigani gredo,
v rjavih bisagah
otroke neso.

Če se ne umivaš,
cigana se boj,
sicer te zaloti
in vzame s seboj.

Pravil mi je, da jemljejo cigani le umazane otroke. — Ali sem jaz tudi umazan?“ se je pošalil z materjo.

„Nisi — ne!“ je smeje odgovorila mati.

„Tudi jaz mislim, da nisem, saj se vsak dan umivam kakor muca,“ je moško odgovoril Miško.

Položivši ga na postelj, ga je novič vprašala mati: „Česa se pa bojiš? Le povej mi! Bom te že jaz varovala in bom vsakega napodila, ki bi ti hotel kaj zla.“

„Saj ravno tega sem vas hotel prositi, da bi vsakega napodili, ki bi mi hotel nagajati,“ je prosil Miško, ki se mu je le še malo dremalo in je zdajpazdaj še zazehal.

„Le pogledjte, koliko sitnih nagajačev je v sobi, kar brenčijo iz kota v kot. Ves strop jih je črn. Rad bi spal, pa že vem, da se ne bom mogel ubraniti teh muh. Že zdavnaj sem jim napovedal vojsko. Če jih ne bom potolkel, pa naj bom, kar hočem. To mi pa je že odveč, da so te muhe ravno letos tako sitne in nadležne. Ni dovolj, da moram prenašati tako vročino, pa me še te muhe pikajo, kakor bi ubadal kdo s šivanko. Časih se mi zdi, kakor bi mi kdo trosil tobaka v nos. In povrh še taka smola! Ko hočem tem dražljivkam priti do živega in jim z vso jezo pripečatiti zaušnico, pa ravno v tem trenutku odlete, in namesto da bi dobila muha zasluženo plačilo, pa samega sebe tako neusmiljeno udarim po nosu, da začnem kihati od jeze.“

Miško je pripovedoval tako prepričevalno in s tako jezo, da ga je minila vsa zaspianost. Ravno ga je tudi podražila muha. Skočil je ves razkačen s postelje in navduševal pri postelji sedečo mater na boj z muhami. Iskal je orožja, da bi naskočil muhe, ali ni mogel najti nič primernega. Stekel je v drugo sobo ter prišel nazaj prav junaško s trdimi koraki in ponosen, da se je podal z muhami v boj na smrt in življenje. Mati ni vedela, ali bi se smejala ali držala resno. Miško je stopil pred njo ter jo pozval, da mu naj pomaga. Dal je tudi nji orožje. Prinesel je namreč iz sosednje sobe štiri predpasnike. Dva je dal materi, zase je obdržal tudi dva. Trdo je prijel po enega v vsako roko ter dejal materi: „Mama, zdaj pa le na divje nagajače, ki poštenemu človeku kradejo spanje! Danes bo odločilna bitka: ali gredo muhe, ali grem jaz. Potrpljenje mi je pošlo. Naj stane, kar hoče, danes mora biti konec predrznemu napadanju ošabnih muh!“

Postavil se je koncem sobe v kot, v drugi kot je postavil mater. Krčevito je držal roke in od same jeze je kar pihal. Nestrpno je čakal trenutka, ko bo dal znamenje za boj. Zdelo se mu je, kakor bi tudi muhe slutile, da se pripravlja nekaj nevarnega zanje, ker so švigale kar bliskoma vse navprek. Videlo se je, kakor bi bile zbegane in se tudi one pripravljale za usodepolni trenutek. Kar mu hipoma prileti muha nasproti, za njo pri-

brenči druga, tretja in se srdito zaženo naravnost v obraz s tako silo, da je Mišku skoro srce padlo v hlače. Mislil si je: Zdaj je čas, da udarimo, saj nismo mi prvi začeli, temveč predrzne muhe.

Zakriči na ves glas: „Začnimo! Udarimo! Naprej!“ In začel je neusmiljeno preganjati prestrašene muhe. Mati se je komaj zdrževala smeha. Pomagala mu je zvesto pri tako težavnem delu, posebno če se pomisli, da je bil sovražnik mnogo, mnogo številnejši, pa tudi jako pogumen in predrzen. Miško je pa tudi vedel, da ničesar ne opravi brez materine pomoči. Zanašal se je edino na njeno moč, kar mu je dajalo tak pogum, da je neustrašeno prodiral dalje ob strani svoje matere. Brez matere bi najbrže podlegel brezštevilnemu sovražniku in bi se gotovo umaknil pod posteljno odejo, kjer bi bil zabranjen pred sovražnikom. Prvi spopadi so bili na obeh straneh pogumni. Nekaj časa nista vedela, komu bo mila bojna sreča. Toda — glej! Muhe omagajo in se zaženo v divji beg. Sreča je bila zanje, da so bila odprta vrata nastežaj, sicer bi presneto trpele pod udarci silnega orožja, ki ga je vihtel junaško krepki in bojeviti Miško. On si je bil pa zmage tudi svest že znanprej in je vedel, da se bo godila muham presneto slaba. Zato je bil pa toliko usmiljen, da jim je pustil vrata odprta, ker sicer bi vse podlegle. Ko je opazil Miško, da bežijo muhe, je klical: „Naprej! Udarimo!“ in se je zagnal v beg za muhami, da je med njimi nastala zmešnjava, da niso vedele, kam bi bežale. Nastal je nered v mušjih vrstah. Vse zbegane so nekatere zbežale pri vratih ven, a zopet druge pa za Miškov hrbet. Ko Miško zapazi, da se je vrnila truma muh in da ga hoče napasti mušja vojska spredaj in zadaj, je ves besen zaukazal: „Obrat!“ Oba z materjo sta se obrnila in iznova napadla ostale mušje trume. Uspešno sta pregnala deloma tudi te. A trajalo je precej časa, dokler sta premagala popolnoma mušjo vojsko in pognala poslednjo muho iz sobe. Zmagonosno sta potem zaprla vrata, da se ne pridrvi nova ojačena mušja vojska v sobo in ju ne prisili, da bojujeta vsa izmučena nov boj, kjer bi bila mogoče premagana.

Brišeta si pot s čela ter pregledujeta mrtvece na bojnem polju. Bilo je precejšnje število mušjih vojakov mrtvih na tleh. Največ jih je padlo po prvem ljutem spopadu.

Toda tudi muhe so zadale Mišku precej ran s svojimi žreli, a nato niti mislil ni v tem svečanem trenutku, le tupatam ga je zarsbelo od mušjih pikov. Pobralla sta mrtvece ter jih pokopala, kakor to zahteva mušja čast. Nekaj časa sta se pogovarjala o ljutem boju. Miško je bil tako utrujen, da si je želel postelje.

Dejal je: „Mama, no, zdaj se pa ničesar ne bojim. Lahko bom spal.“

Mati ga je položila v posteljo, in v nekaterih trenutkih je Miško zopet natezal dreto.

Med spanjem je še mahnil z roko. Gotovo se mu je sanjalo o vojski. In res, ko se je prebudil, je materi na dolgo in široko pripovedoval, da je bil v vojski, a ne v mušji, temveč v pravi, da je tam padlo mnogo njegovih

vojakov sovrstnikov, on sam pa je po naključju ušel še živ, a da so slednjič le premagali sovražnika.

Med spanjem se je k njemu tudi priklatila muha, ki se je skrila v boju za omaro ter ga toliko časa neusmiljeno trpinčila, da ga je zbudila. Ves razkačen plane Miško za njo ter jo z enim udarcem pobije na tla. Od tistega časa pa ima Miško mir pred muhami in se jih tudi prav nič ne boji, kadar gre spat.

Zakaj paglavec?

Spisal Ivo Trošt.

O d vseh nelepih priimkov, ki ga je z njimi obkladala mati, se je zdel Zorku najnevrednejši — paglavec. Potep, nepridiprav, zgaga, navihanec so mu bili še dovolj blagoglasni in zato prenesljivi — toda paglavec! Zorko ni vedel, kateremu delu besede bi dajal večji pomen: glavec ali po-glavec. Vsekakor se mu je pripravneje videlo poslednje oznamenilo, ker je zaradi njega zares večkrat dobil po nemirni glavici. Mati je sicer trdila, da je Zorko glava vseh vaških voglarjev in postopačev, toda to se mu ni zdelo dovolj važno.

Danes popoldne je namreč moral ostati Zorko doma in zibati mlajšo sestrico, jo tolažiti, če je zajokala, in napitati, ko je začutila glad. Mati je velela tako, in Zorko je samo kislo nakremžil obraz, vedoč, da vsi ugovori ne zaležejo ničesar. Morali so hiteti s pospravljanjem poljskih pridelkov, zato je bilo treba, da pomore vsakdo po svoje — tudi otroci. Zorko je štel sicer komaj sedem veselih pomladi mladega, časih burnega življenja, a zibal je doma lahko, tudi pel in žvižgal je zraven, če je hotel, kakor je trdila mati. Ali Zorko je danes popoldne tudi že zaspal poleg speče sestrice. Ko se je prebudil, je bil lačen in tudi namesto nje posrebral nji pripravljeno kavo in pojedel kruh. Potem je zopet legel vznak kraj zibelke in premišljal nezaslužene pridevke, ki mu jih o raznih burnih prilikah ponuja njegova mati zastonj in celo posili. Misli so mu postale pri besedi paglavec, ki se mu je zdela za takega človeka kot je on jako nedostojna in žaljiva. Vsa duša se je protivila tolikemu ponižanju in v dnu srca se mu je dvigala zavest, da te psovke sploh ne zasluži — kakor je ni še zaslužil nikdar. A kako naj si pomaga? Moško se hoče vesti, ne uganjati več otroških budalosti ter o prvi nevihti pod rodno streho povedati materi, da so paglavci sicer lahko med žabami v luži, ne pa v pošteni Zalarjevi družini v Rakitniku. Ta sklep je srečno dognal, se oddahnil kot po vrlo uspelem dobrem delu in začel šteti muhe po stropu nad seboj; zunaj je posijalo zlato solnce, in jabolka, polnolična, rumena in rdeča, so se smehljala na

drevju, hruške so cepale na tla, in ose, čebele, čmrlji, sršeni so se mastili z njih sladkim sokom. Zorko je moral zaradi materine prepovedi opustiti misel, da bi šel pomagat žuželkam na vrt. „Zate itak ostane še mnogo, ne boj se!“ ga je tolažila mati. Sedaj-le je pa začel Zorko zdehati, kažoče bele zobe muham na stropu: bilo mu je dolgčas, in materino tolažilo zastran sodelovanja z žuželkami po hruškah na domačem vrtu je že prihajalo vedno bolj piškavo. Misli si je: Pepca spi in bo spala, dokler se ne

vrne mati, in jaz bi ne pogledal k sosedovemu Tončku, z njim pa na naš vrt na hruške, potem pa še na sosedovega na tiste sladke slive!?

Veselo je mlasknil z jezikom kakor da ima vse to sadje že v grlu. V veži ga je sicer vest svarila, da ne dela prav. Izbral je torej štiri železne lonce, obrnil narobe štirinogati stol in na vsako nogo poveznil kakor zvon po en lonec, potem pa v roko palčico in: tinka-tinka-tonk, tinka-tinka-tonk, tink-tonk-tonk, tinka-tonk-tonk! — se je razlegalo po hiši. Zorku so pa ro-

jile po glavi hruške in slive. Zvonovi mu niso hoteli peti dovolj ubrano. Skriva je kakor tat smukne k sosedovim, a Tončka ni bilo doma in hiša zaklenjena. „Aha“, si misli Zorko, „danes varuje sam pes perutnino na vrtu. Priklenjen je, kdo bi se ga bal. Oh, slive, tiste slive!“

Komaj da je pogledal, kako se maste ose, čmrliji, sršeni in čebele s hruškami na domačem vrtu. Vleklo ga je k slivam. Toda sosed je bil previdno zaklenil leso na dvorišče, kar pa ni mnogo oviralo Zorka v njegovih namenih in sladkih mislih na sosedove slive. Korak, dva koraka — pa je bil vrhu lese. Korak, dva koraka — pa je stopil na prečnico znotraj in hotel skočiti na dvorišče. Tedaj se pa oglasi sosedov pes, ki je dotlej mirno lovil muhe pred svojo hišico, ne poznavajoč Zorkovih pregrešnih želja po slivah.

„Hov, hov, hov! Ali greš domov? Hov, hov, hov! Ne maramo domačih tatov!“

Tem glasovom so se pridružile še štiri domače gosi, ki bi jih Zorko najrajši zapodil v lužo: „Fi-i-i, fi-fi! Čujte: ga-ga-ga! Glete: ga-ga-ga! Fi-fi-fi!“ Vse štiri so priletele k lesi in škodoželjno iztezale kljune nasproti predrznemu tatiču, ki se pa samo s tem še ni dal oplášiti. „Pri sosedu še ni nikogar doma“, si je mislil in lezel počasi na dvorišče. Goske se pa niso ustrašile. Lotile so se njegovih črevljev, potem tudi beder, in Zorko je čutil, da je gosji kljun oster, ki odtrže z bedra tudi kos mesa. Pa kar štiri goske in on samo dve beder!

Toliko večji moči se mora vdati sleherni sovražnik, ako se noče pogubiti. Začel se je umikati polagoma, da bi bilo seveda bolj častno. Goske se pa niso zmenile za njegovo miroljubnost, temveč so vztrajno kljuvale po bedrih . . .

„Zorko, Zorko-o-o!“ Deček izpozna materin glas, izpozna tudi, da je mati že na koncu domačega vrta — njemu na sledi z jokajočo Pepco v naročju. Zorko namreč ni vedel, da je z neubranim zvonjenjem vendar zbudil sestrnico, ki je lačna začela vpiti na vse grlo. Tudi ni računal, kaliko časa je bil obupni boj z goskami in svojimi bedri.

Urno skoči z lese in jo pcedi skozi ograjo na nasprotnem koncu vrta domov z izgovorom, da se je zamudil le malo časa. Toda lonci-zvonovi, izpita Pepčina malica, pasji lajež in gosji krik na sosedovem vrtu so razodeli materi vse, vse.

In Zorko je bil zopet paglavec in še marsikaj drugega, a danes se ni več povpraševal, zakaj.

Priroda.*)

Besede zložil E. Gangl.

Uglasbil Ant. Kosi.

Srednje polagoma.

Ve - li - čan-ska si, pri - ro - da, de - lo bož-jih, bož-jih
O lju - bez - ni cvet nam kli-če in o si - li, si - li
In v tem do-mu člo-vek bi-vam sreč-na - bož-ja, bož-ja
Naj za - to Mu sla-vo po-jem, naj za - to se ve-se-

rok, va - te je za-ko-ne Svo-je vpi-sal več-ni, več-ni
grom, v te-bi je kra-so-ti Svo-ji Bog se - zi-dal, zi-dal
stvar, kar z be - se - do On u - stva-ri-l, dal je me-ni, me-ni
lim, ker v pri - ro-de ve - li - čan-stvu go-spo - dar ži-vim, ži-

Bog. Va-te je za-ko-ne Svo-je vpi-sal več-ni, več-ni Bog.
dom. V te-bi je kra-so-ti Svo-ji Bog se - zi-dal, zi-dal dom.
v dar. Kar z be-se-do On u - stva-ri-l, dal je me-ni, me-ni v dar.
vim, ker v pri-ro-de ve - li - čan-stvu go-spo - dar ži-vim, ži - vim.

Najvišja železnica.

V Argentini in v Južni Ameriki imajo v Andah najvišjo železnico na svetu. Najvišja železniška postaja je 4585 metrov nad morjem. Ta železnica je namenjena v prvi vrsti prevažanju rude.

Odkod imamo domačo zelenjavo?

Naše najnavadnejše zelenjave so iz tujih dežel ter so rabile mnogo časa, pre-

den so se udomačile v naših krajih. Celo naše navadno zelje je iz inozemstva, in sicer iz Egipta. Od tam so ga prinesli stari Rimljani. Šparglji so doma v Aziji. Spinačo so prinesli k nam iz Srednje Azije. Bob je bil Grkom priljubljena jed. Fižol smo dobili iz Indije. Lečo so jedli siromasni ljudje v Egiptu. Znano je, kako so pogrešali židve v puščavi čebule in česnja. Grah so tudi že poznali stari narodi. Krompir so presadili k nam iz Virginije v Severni Ameriki.

*) Glej: Josin-Gangl: „Drugo berilo in slovnica“, str. 71!

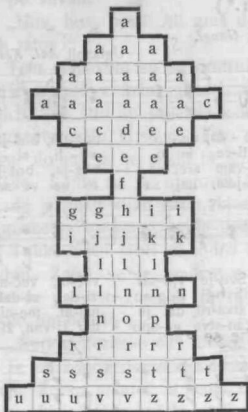
Narodnosti v Evropi.

Leta 1900 je bilo v Evropi: Rusov 82 milijonov, Poljakov 17 milijonov, Čehov 8 milijonov, Lužiških Srbov 105.000, Hrvatov in Srbov 8 milijonov, Bolgarov 4 milijone in Slovencev 1 in pol milijona. — Germanov je bilo: Nemcev, Holandcev in Flamincev 77 milijonov, Angležev 40 $\frac{1}{3}$ milijona in Skandinavcev 10 $\frac{1}{2}$ milijona.

Romanov: Francozov in Valonov 41 milijonov, Italijanov 34 milijonov, Spancev in Portugizov 23 $\frac{1}{2}$ milijona in Rumuncev 9 $\frac{1}{2}$ milijona. — Ostalih narodnosti je bilo: Madjarov 8 $\frac{1}{2}$ milijona, Fincev 6 milijonov, Turkov in Tatarov 6 milijonov, Židov 5.700.000, Grkov 4 milijone, Litvancev 4 milijone, Kelto v Betonov 2 $\frac{1}{2}$ milijona, Albancev 1 $\frac{1}{2}$ milijona, Ciganov, Baskirov, Armencev, Kalmukov, Čerkezov itd. 2 mil.

Besedna naloga.

Priročil A. B.

Besede značijo:

- 1.) soglasnik;
- 2.) prebivališče;
- 3.) kuhinjsko posodo;
- 4.) prst;
- 5.) del posteljne oprave;
- 6.) števnik;
- 7.) samoglasnik;
- 8.) ptico kurjega plemena;
- 9.) ribo;
- 10.) kačo;
- 11.) dan v tednu;
- 12.) zaimek;
- 13.) služabnika;
- 14.) staro vino;
- 15.) staro zidovje.

Besede po sredi odzgoraj dol povedo znan narodni pregovor.

Rešitev in imena rešilcev priročimo v prihodnji številki.

Rešitev zastavice v podobah v deveti številki.

Bodi zdrava, domovina,
mili moj slovenski kraj!
Ti prekrasna, ti edina
meni si zemeljski raj!

Prav so jo rešili: Srečko Ferjancič, realce v Ljubljani, Avgustin Repič, učenec v Rakovcu pri Vitanju; Elica Kosi, učenka VI. razreda v Središču; Anica Gril, učenka na Zidanem mostu; Fran Novak, realce v Idriji; Mirko Lapajne, učenec v Idriji; Vlado Naglič, učenec v Ljubljani; Minka in Slavka Zacherl, učenci v Ljutomeru; Blaž Močnik in Leopold Vogrin, učenca V. razreda pri Sv. Antonu v Slov. gorah; Milica Skale, učenka VI. razreda v Novem mestu; Stanko, Tonček in Franci Sverina, dijaki v Mariboru; Vladimir Andoljšek, učenec v Litiji; A. Jurko, A. Napotnik, T. Napotnik, V. Gande, T. Solar, A. Potnik, A. Brečko, M. Ajd, M. Črešnar, Fr. Prikljč, Al. Miskar, učenci in učenke II. razreda narodne šole v Tepanjah pri Konjicah; Josip Kuret in Josip Hrvatič, učenca v Rimanju; Pavel Štrmšek, dijak v Celju. V nekaterih šev. našega lista že sta po pomoči izostali imeni dveh prav marljivih rešilcev naših računskih in besednih nalog in zastavic v podobah: »Teta in doktor« v Kranju. Božidar Račič, četrtolovec v Ljubljani; Minka Kmetova v Cerkljah na Gorenjskem, Földi, Sandko in Vidka Samsa v Ilir. Bistrici; Anica Tomše, učenka III. razreda meščanske šole na Dunaju; Marica Debenjak v Materiji.